

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

ЦВІГУН І.А, к.е.н., доцент,

Подільський державний аграрно-технічний університет

В статті викладено основні соціально-економічні показники розвитку України, їх позитивну динаміку та порівняння з Європейськими країнами

The basic socio-economic indexes of development of Ukraine are expounded in the article, them positive dynamics and comparing to the European countries

Постановка проблеми. На сьогодні першочерговим завданням соціально-економічного розвитку України є забезпечення добробуту населення на рівні найбільш розвинених країн Європи. Підвищення добробуту населення України проголошується важливим політичним пріоритетом держави. Позитивна динаміка соціально-економічних показників розвитку України, що спостерігалася за останнє десятиліття, дійсно є обнадійливою, проте багато проблем, пов'язаних із здобутками країни в соціальній сфері є невирішеними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі питання забезпечення подальшого соціально-економічного розвитку України піднімаються у працях багатьох відомих науковців, серед яких З. Герасимчук, Г. Губерна, Б. Данилишин, М. Долішній, Л. Зайцева, А. Кінах, Б. Кляненко, О. Крайник, Т. Максимова, Л. Масловська, Михасюк, О. Осауленко, Н. Павліха, В. Павлов, Н. Прокопенко, С. Романюк, В. Симоненко, Д. Стеченко, М. Чумаченко, М. Янків та ін. Проте додаткові дослідження в цьому напрямку, які спираються на оновлені дані про ситуацію, що складається у країні сприятимуть виявленню сучасних тенденцій і шляхів вирішення актуальних для України проблем.

Цілі статті. Головною метою статті є представлення результатів динаміки соціально-економічного розвитку України, що є основою добробуту населення. Актуальність дослідження пояснюється тим, що показники розвитку економіки країни дають уявлення про загальний стан матеріального добробуту населення і мають враховуватися під час формування подальшої стратегії розвитку країни.

Виклад основного матеріалу. Загальне уявлення про соціально-економічні здобутки України, починаючи з 2000 р., можуть бути представлені через співставлення індексів зростання низки показників щодо рівня 2000 р., які розраховано за офіційними статистичними даними [1] (рис.1).

Рис. 1 Індекси зростання соціально-економічних показників розвитку України порівняно з 2000 роком

За останні сім років індекс зростання середньомісячної заробітної плати перевищив інші економічні показники добробуту населення і у 2008 р. становив 7,9 рази, середньомісячний наявний дохід зріс у 7 разів, а валовий внутрішній продукт в розрахунку на одну особу – у 6 разів, а мінімальна заробітна плата у 5,5 разів. Найменше відбулось зростання прожиткового мінімуму, яке склало лише 2,3 рази. Зростання фактичної заробітної плати та доходу свідчить про зростання економічного добробуту населення.

При зростанні за вісім років валового внутрішнього продукту в 6 разів в 2008 р. на душу він склав біля \$ 2,6 тис. доларів. В той же час в країнах Центральної і Східної Європи ВВП на душу населення в рази вище: у Чехії, наприклад, він складає \$ 18 тис., а в Болгарії — трохи більше \$ 6 тис. У рейтингу по рівню ВВП на одного жителя Україна знаходиться на передостанньому місці в регіоні, поступаючись лише Молдові [4].

Поряд зростанням показників соціально-економічного розвитку населення досить важливим є співвідношення між окремими з них (табл. 1).

Протягом останніх років в Україні простежується досить стійка тенденція до зростання переважання середньої заробітної плати до мінімальної, яка в динаміці зростає від 2,3 до 3,3 разів. Це відповідає світовим економічним закономірностям, за якими мінімальна зарплата становить 35 - 40 % від середньої [2].

Таблиця 1

**Співвідношення між показниками доходів населення в
Україні в 2000-2008 рр., %**

Роки	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Середньомісячна заробітна плата до мінімальної	230	263	245	247	273	268	285	314	329
Середньомісячна заробітна плата до прожиткового мінімуму	85	100	110	135	163	191	221	254	288
Мінімальна заробітна плата до прожиткового мінімуму	37,0	37,9	44,7	54,7	59,6	70,9	77,3	80,8	87,5
Середньомісячний наявний дохід до прожиткового мінімуму	60	66	72	83	103	125	137	159	183

*власні розрахунки автора за даними Державного комітету статистики [1]

Зумовлене це тим, що дохід людини, яка працює на неprestижній, низькооплачуваній роботі, не повинен дуже сильно відрізнятись від платні її сусідів, щоб не було явних відмінностей у рівні життя різних людей і це не викликало б невдоволення в суспільстві. При такому підході мінімальна зарплатня виконує важливу соціальну функцію недопущення суспільного невдоволення. Так, вважається, що коли розрив між мінімальним і середнім рівнем оплати праці перевищує один до трьох, то це може викликати певне соціальне напруження. За цим критерієм ми перебуваємо в «зоні ризику». У 2000 р. співвідношення мінімальної зарплати до середньої становило один до двох, 2005 р. — один до трьох рівно, 2008 р. — 1 до 3,3. Отже, законодавче збільшення мінімальної заробітної плати автоматично приводить до підвищення рівня середньомісячної заробітної плати працівників та може слугувати прогнозованим важелем її збільшення в майбутньому.

Для оцінки рівня життя, що забезпечується працівникам при певному рівні середньої заробітної плати, важливо співставити її з прожитковим мінімумом. До 2001 р. в Україні середньомісячна заробітна плата була нижчою за прожитковий мінімум, та випереджальне збільшення середньомісячної заробітної плати сприяло тому, що в 2002 р. вона склала 376 грн, що нарешті на 10 % перевищило встановлений прожитковий мінімум у 342 грн. У наступні роки розрив між середньомісячною заробітною платою та

прожитковим мінімумом істотно збільшився і склав у 2008 р. 2,9 рази, що свідчить про підвищення рівня життя населення в останні роки.

Рівень середньої заробітної плати також нерозривно пов'язано зі станом економіки. В Україні середня зарплата в 2008 році наблизилася до позначки 165 євро на місяць, тобто 0,9 євро за годину. І хоча за останні п'ять років у цьому питанні помітно істотний прогрес - в 2004 році середня зарплата становила 0,5 євро за годину - українці все ще заробляють набагато менше від своїх західних сусідів, навіть з урахуванням різниці в цінах. Середня зарплата в Євросоюзі - приблизно 20 євро на годину. Серед східноєвропейських держав найвищий показник мають Чехія і Польща, жителі яких заробляють 7,8 євро і 7,0 євро на годину відповідно. Найбіднішими з громадян Євросоюзу вважаються жителі Болгарії з середнім доходом близько 2 євро на годину [].

Якщо ж вимірювати не Європейські, а національні стандарти, то слід зауважити, що у нас величина мінімальної платні досі не досягла рівня прожиткового мінімуму. Хоча в динаміці відбувається зниження розриву між мінімальною заробітною платою та прожитковим мінімумом з 37% до 87,5% і у 2008 р. середньорічний рівень мінімальної заробітної плати в Україні складає 547,5 грн, що становило 87,5 % середнього на рік прожиткового мінімуму. У той же час, за думкою експертів Євросоюзу, мінімальна заробітна плата має становити 2 - 2,5 прожиткових мінімуму [2], бо повинна згідно з Європейською соціальною хартією забезпечувати працівникам та їхнім сім'ям достатній життєвий рівень.

Добробут населення формується під впливом різних факторів. Чим більше в домогосподарстві працездатних осіб, чим вищою є їх освіта, кваліфікація, тим краще вони працюють або займаються підприємницькою діяльністю, тим більшими буде сукупний дохід сім'ї. І навпаки, переважає в сім'ї непрацездатних осіб, утриманців, пенсіонерів з малою пенсією зменшує сукупний і середньодушовий дохід. Як правило, додаткові джерела добробуту для наших сімей — малі пенсії, стипендії допомоги різного призначення та субсидії — не є вирішальними.

Досить важливим економічним аспектом розвитку населення є наявний середньомісячний дохід на особу та його співвідношення до прожиткового мінімуму. В цьому аспекті є позитивні зрушення, починаючи з 2004 р. середній дохід населення перевищив прожитковий мінімум і в 2008 році був у 1,8 рази вищий.

Люди отримують дохід із трьох основних джерел, якими є трудові доходи (зарплатня, премії, прибуток від підприємницької діяльності і т. д.), соціальні виплати і прибутки від власності (відсотки

за банківськими депозитами, дивіденди, орендна плата, продаж майна і подібне). У здоровій економіці частка трудових доходів не повинна бути меншою за 60%, інакше знижується мотивація до праці. Населення країни повинне в середньому отримувати порівну соціальні виплат і прибутків від власності, й жодне з цих двох джерел не повинне становити понад 20% сукупного доходу людей. Якщо ж соціальні виплати істотно перевищують п'яту частину доходів, то виникають ефекти прагнення до «фіктивних» пільг і відмови з цією метою від офіційного працевлаштування, оскільки така поведінка стає економічно привабливою.

Саме цю ситуацію ми й бачимо в Україні: люди майже не отримують доходів від власності, які складають в структурі доходу 3%. Частка заробітної плати коливається в межах 42-45% протягом 2000-2008 рр, а соціальні виплати вдвічі перевищують максимальний рекомендований рівень і в структурі доходу становить 36-40%.

Слід зауважити, що поряд з соціально-економічними характеристиками добробуту населення слід використати демографічний чинник, який є основним критерієм розвитку суспільства – тривалість життя населення. Середньостатистичний українець живе 68 років що майже на сім років менше, ніж європеець. Тобто з покращенням економічних параметрів демографічні, навпаки, погіршуються.

Висовок. Таким чином, при наявності позитивних тенденцій у розвитку України лишається ще багато невирішених проблем, пов'язаних з необхідністю забезпечення подальшого зростання соціальних та економічних показників розвитку країни, а також зі зниженням міжрегіональних диспропорцій.

Виходячи з цього, подальші завдання дослідження будуть спрямовані на віднайдення дійових механізмів забезпечення стрімкого розвитку української економіки, підвищення соціальних здобутків та сприяння збалансованого регіонального розвитку країни.

Література:

1. Державний комітет статистики України. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Осовий Г. Проблеми зарплати на шляху до євроінтеграції / Г. Осовий // Уряд. кур'єр. - 2005. - № 111. - С. 16.
3. Папієв М. Соціальні пріоритети: курс на добробут / М. Папієв // Уряд. кур'єр. - 2006. - № 212. - С. 7.
4. Томаш Фаїла Як вимірять прогрес /Т.Фаїла// Кореспондент. - 2009. – №47 (386). – С. 42